СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION.

ТРИ ЦЕНТИ РІК XLV. Ч. 175. Джерзі Сіти, Н. Дж., пятниця, 30-го липня, 1937 VOL. XLV. No. 175. Jersey City, N. J., Friday, July 30, 1937. THREE CENTS

ДЕБАТА НАД РОБІТНИЧИМ ЗАКОНОМ У КОНГРЕСІ

ВАШИНГТОН. — В обох палатах конгресу дебатовано над законопроектом Блека й Конерія про години праці й заплату.

У сенаті деякі сенатори старалися замотати справу, повязавши закон Блека з законом про робітничі відносини. Сенатор Вендерберг навіть пробував получити оба закони в один, але по дебаті з сенатором Вагнером відступив від свого проекту.

У комітеті палати послів поставлено як межу довжини тижня праці 35 годин, а як найнижчу заплату 70 центів за годину.

ВИРОБИЛИ ПРОГРАМУ СЕСІЇ.

ВАШИНГТОН. — Президент Рузвелт відбув із провідниками конгресу конференцію для встановлення програми осталих днів сесії конгресу.

Рішено поставити на перше місце справу робітничого закону, потім справу мешкальну, далі справу реформи нижчих судів та ревізію податків. Інші справи будуть порушені в міру можливости.

СКІЛЬКИ ВИДАНО НА ВЕТЕРАНІВ?

ВАШИНГТОН. — Ветеранське бюро обчисляє, що американський уряд від початку своєї незалежности видав на ветеранів 21 біліон 993 міліони 632 тисячі 266 долярів.

Державний скарб іще досі платить пенсії на основі участи у війні Злучених Держав проти Англії в 1812-тім році. Річно уряд потребує тепер на ветеранські пенсії 757 міліонів 515 тисяч долярів.

АМЕРИКАНСЬКИЙ УРЯД І ВІЙНА В КИТАЮ.

ВАШИНГТОН. — Головне заінтересування американського уряду війною Японії проти Китаю відноситься до безпечества американських горожан у Китаю. Президент Рузвелт та секретар стейту Гол поробили заходи, щоб цих американців добути з воєнної смуги.

Далі уряд думає над тим, чи йому примінювати до воюючих сторін закон про невтральність. Експортери товарів до обох сторін противляться примінюванню цього закону.

АРГЕНТИНА ЗА ПРАВО ПОЛІТИЧНОГО АЗИЛЮ.

БУЕНОС АЙРЕС (Аргентина). — Аргентинський уряд запропонував усім урядам, з якими він має зносини, заключити многосторонній договір, на основі котрого мається надати право азилю всім людям, що втікають перед політичними переслідуваннями.

МОРСЬКІ ЗБРОЄННЯ.

ВАШИНГТОН. — Департамент фльоти виробив порівняння фльот світу. Показується, що найбільшу фльоту має Англія. Другу щодо величини Злучені Держави, третю — Японія, четверту — Франція, пяту — Італія, шесту — Німеччина.

ПОДАТОК ВІД СПАДКУ МЕЛОНА.

ГАРИСБУРҐ (Па.). — Федеральний скарб погодився з зарядниками спадщини по Ричарді Мелоні, що спадщина має заплатити федеральному урядові податок у сумі 12 міліонів 424 тисячі 847 долярів.

Вартість спадку рахують на 200 міліонів долярів.

ВЕЛИКІ СНІГИ В ЧІЛЕ.

САНТІЯГО (Чіле, Південна Америка). — З Магелянеса, столиці південного Чіле, котре славиться найдалі на північ висуненим містом у світі, доносять про сильні снігові бурі. Комунікація перервана. Сніг має 6 стіп глибини, а температура досягає 6 ступнів понижче зера Фаренгайта.

І В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ БУВАЄ ЛІТНІЙ ХОЛОД.

ПАРСОНС (Вест Вірджінія). — У повіті Токер обнижилася в середу температура до небувалого рівня. В місті Дейвис було 40 ступнів, в Томасі 42, а в Парсонс 48 ступнів Фаренгайта.

ПЛЯМИ НА СОНЦІ.

НЮ ЙОРК. — Астрономи Американського Музею Природничих Наук подають, що вони можуть тепер оглядати плями на сонці голим оком, себто без астрономічних далековидів. Кажуть, що кожна з двох видних плям є 5 разів більша від землі.

НЕМА ЗАПЛАТИ, НЕМА СВІТЛА.

КАЙРО (Вест Вірджінія). — Це містечко не заплатило своїх рахунків за електричне світло й тому його вулиці тепер не освічені.

Виборці мають 2-го серпня рішити, чи завести спеціяльний податок на електричне освітлення.

ПОХОРОН „СТРІТКАРИ".

ПЕЛГЕМ МЕНОР (Ню Йорк). — Уряд цього села справив урочистий похорон трамваєві „Тунервил Тралі", що цієї суботи відбуде свою останню подорож, уступаючи місце омнібусові.

ПОНУРА ВОРОЖБА НА 2139 РІК.

Один молодий англійський статистик обчислив, що в 1859 р. на кожних 525 нормальних людей припадав один умово хорий. У 1897 р. припадав один умово хорий уже лише на 312 здорових, у 1926 р. — на 150.

Коли ж процентовий приріст умово хорих та ненормальних поступатиме так далі, то в 2139 р. на нашій землі не буде ні одної нормальної людини.

Правдоподібно тоді нормальну людину вважатимуть ненормальною, умово хорою, і держатимуть у відповіднім заведенні. Дабре це схарактеризував один умово хорий на Кульпаркові, який звернувся до прогульки лікарів, що тім заведенні зі словами: „Це є квестія, хто є варіят. Нас уважають варіятами лише тому, що нас менше. Але коли б ми були в більшості, то ви сиділи би тут".

Потіхою для одних нехай буде те, що вони правдоподібно до 2139 р. не доживуть, а для інших, що пророцтва, оперті на статистичній математиці, не все сповняються.

ЗА КРАДІЖ ЗБІЖЖЯ ДЛЯ БЕЗРОБІТНИХ.

В коломийськім окружнім суді запав присуд у справі крадіжу з міських магазинів збіжжя, зібраного для безробітних підчас зимової допомогової акції. Засуджено магістрацьких візників В. Рибчука і Мих. Михальчука на півтора року вязниці з припиненням кари, а третього візника, Василя Гицку, на рік вязниці з припиненням. Крім того засуджено збіжевих купців Гехта Шенера, Брунвасера та його жінку Кляру на грошеві кари від 100 до 300 злотих.

ЛІТАК БЕЗ ЛЕТУНА.

З Лондону повідомляють, що на летовищі в Лімпні скоїлася недавно небувала подія. Механіки пустили в рух пропелер, не забезпечивши передтим літака. Літак рушив із місця, покотився по полі і, відірвавшись від землі, піднявся на висоту 300 м. Літак без летуна перелетів над містами Гайт, Лімпна і Фалькестон та впав під якимись деревами недалеко воєнного летунського майдану в Гавкінг, перебувши у повітрі 35 хвилин. Жертв у людях нема ніяких. Летунів здивував правильний і рівний лет літака без летуна. Можна було думати, що за кермою сидить якийсь добрий летун.

ТЕЖ ПРИЧИНА ДО САМОГУБСТВА.

Недавно в Парижі позбавив себе життя один молодець, що був жонатий. У листі до жінки писав він, що не давала йому спокою думка, як зможе він жити під одним дахом з трьома жінками: тещею і двома дочками. З цієї причини він не вірить, щоб їх життя було щасливе й тому рішив позбавити себе життя. Просив він при кінці листа, щоб йому всі простили, але щоденне перебування в численним жіночім товаристві переходить його сили і жадати такого життя від нього ніхто не має права.

ДИКСТЕЙН ДАЛІ ВЕДЕ КАМПАНІЮ ПРОТИ НАЦИСТІВ.

Конгресмен Дикстейн у своїм апелю до палати послів за фонди на розслід націстичної пропаганди в Злучених Державах подав імена 46 головних нацистичних агітаторів в Америці.

ПРОФАНАЦІЯ ВОЄННИХ ГРОБІВ.

На терені Брідщини трапилося кілька випадків знищення воєнних гробів, щоб знайти військовий матеріял з часів світової війни і його продати. Влада видала відповідні розпорядки.

ПІСУД ЗА МАКІВКУ.

У звязку з минулорічними заворушеннями на Маківці в часі масового свята у честь героїв, відбулася у Стрию карна розправа проти Петра Дмитришина, Теодора Галеми й Василя Ключника з Синевідська Вижного. У висліді розправи трибунал засудив підсудних на кару вязниці по 3 роки з позбавленням громадянських прав на 5 літ.

МИШІ, ЩО СПІВАЮТЬ.

Миші люблять музику. Англійський дослідник Вуд оповідає, що в його кухні загніздилися миші. В кухні був канарок і він виспівував свої трелі. Тоді миші наслідували його і в день і в ночі. Вони співали тихше, але дуже приємно. Він викрив, що миші, які слухають співу птахів, самі опісля їх наслідують.

ВИРОБЛЯВ „АРИЙСЬКІ МЕТРИКИ".

В Празі арештували д-ра Е. Прібрама, що виробляв на основі давніх метрик німецьким жидам докази арійського походження й фальшував печатки. Він представлявся всюди як учений, що працює над історією давніх німецьких родів.

НЕСАМОВИТА РОСТИНА.

В Нікарагві, країні, положеній у Середній Америці, росте дико незвичайна ростина, що має магнетичну силу. Ця ростина належить до родини „Папіліонацеє". Коли діткнутись її била, то повстає таке саме явище, як при розрядженню електричности. Вже у віддалі 3 до 4 метрів магнетні стрілки тремтять від неї; чим ближче до ростини, тим більше колихається магнетна стрілка. Коли поставити магнетну стрілку в кущі ростини, то стрілка попадає у стан скорого обороту коло своєї осі. Інтензивність цього таємного явища змінюється в різних порах дня; уночі магнетична сила ростини є значно слабша, ледви замітна. Найсильніше проявляється магнетична сила цієї загадочної ростини коло 2 год. пополудня. Коли на дворі бурхлива погода, магнетична сила ростини помітно зростає, а заникає по дощі. Птахи і комахи тих околиць, де росте ця ростина, знають з прикрого досвіду про магнетично-електричні прикмети цієї ростини, тому й оминають її яко мога, щоб її не торкнутися.

ЗЕЛЕНОСВЯТОЧНІ ПОМИНКИ В ТЕРНОПОЛІ.

Культ могил по наших Героях Визвольних Змагань доходить до щораз більшого піетизму. Цьогорічні поминки можуть бути найкращим доказом цього. У поважному поході на тернопільське кладовище, де у спільній могилі спочивають кости бувших творців нашої ідеї, взяли участь не тільки всі тернопільські установи, але також села: Бірки Великі, Смиківці, Ступки і Дичків, з яких прибуло з вінцями 200 осіб. Цілий похід був уформований чвірками. В поході несли 25 вінців, провадили його 5 священиків. Після панахиди, підчас якої співав мужеський хор „Бояна", о. Романишин виголосив промову, присвячену недавній минувшині. Оркестра „Міщанського Братства" відігранням національного гимну закінчила це традиційне Свято Могил. — Як кожного, так і цього року не обійшлося без інцидентів. Поліція придержала і переслухала кілька осіб у звязку з написами на вінцях.

ПОСУХА В АФРИЦІ.

Катастрофальна посуха панує в північній Африці. В горах Атласу і Сус втратили всяку надію на бодай найменший збір. Катастрофа заскочила півтора міліона людей. Коло 500 тисяч мешканців жде голодова смерть, якщо не прийде звідкись допомога харчами. Джерела в оазах на пустині висохли і каравани мусять відвідувати оази на Сагарі. Французький уряд мусить заопікуватися населенням і живити його або перенести в інші околиці.

ГОРЯТЬ СЕЛА, ЛІСИ, ТОРФИ, ТРАВИ.

Ще не згасили як слід пожежі в Дмитрі коло Щирця, а вже жертвою пожежі впало сусіднє село Добряни, де згоріло 17 будинків на шкоду 6 господарів. — В Зимній Воді під Львовом вибухла на латинськовому приходстві пожежа, що поширилась на сусідні господарства і знищила 8 будинків. — В Кутах, косівського повіту, згоріли три жидівські доми і склад будівельного дерева на шкоду 25,000 зл. — У Струтині, пов. Долина, згоріло торфовисько, на просторі кількасот моргів. — В Монастирі, стрийського повіту, згоріло 20 моргів високої наслідком спеки сіножати. Вогонь повстав від недокуреної папіроски. — Коло Торуня згоріло 300 гектарів державного лісу. До гашення вогню вжито крім міської пожежної сторожі також компанії саперів.

БДЖІЛЬНА АТАКА.

Коло Ковна трапилася незвичайна подія. На переходячу прогульку напав великий рій бджіл, викликуючи переполох. Усяка боротьба з бджолами була безуспішна. Не помагали також струї води, якими вогнева сторожа обливала нападеніх із гідрантів. Щойно пасічник опанував положення, забираючи бджоли до вулика. Наслідок нападу бджіл був досить сумний: 90 прогульковців були так пожалені, що опинилися в шпиталі.

СОВЄТИ ЗАБОРОНЯЮТЬ ВЇЗД ТУРИСТАМ

МОСКВА. — Внаслідок озлоблення до туристів, які оглядають порядки в Совєтах і потім описують їх за границею, совєтський уряд почав не впускати туристів до Совєтів та почав завертати навіть таких, які мали всі документи, включаючи совєтську візу, у повному порядку. Біля сорок осіб, які приїхали як туристи до ленінградської пристані на кораблі „Рідаенс", совєтські власти не пустили, а змусили їх сидіти на кораблі. А деяких з тих, що їх випустили, потім знов завернули на корабель, або навіть арештували. Серед арештованих є два американці, яких арештовано за те, що здійняли фотографії з черевиків совєтських горожан, які то черевики були зроблені з деревляної кори. Така доля зустріла також туристів, що приїхали на кораблях „Франконія", „Кунгсгольм" і „Ротердам".

ТРУБЛЯТЬ НА ВІДВОРОТ.

МОСКВА. — Совєтський часопис „За Індустріялізацію", який донедавна терроризував робітників і інжинірів, домагаючись тяжких кар для так званих „саботажистів", помістив статтю, в якій прибирає цілком відмінний тон: він тепер апелює до робітників та інжинірів, яких совєтська влада ще не арештувала, щоб вони не тревожилися дуже останніми чистками, бо коли вони совісно виконують свій обовязок, то їм нічого не станеться. Цей часопис запевняє, що комуністична партія все брала в оборону невинних людей. Як доказ цеї комуністичної „справедливости" „За Індустріялізацію" наводить, що в донецькому басейні влада вже випустила з тюрми 445 інжинірів, які показалися невинні. Причиною цеї зміни є те, що внаслідок масових і безглядних арештовань технічний апарат у Совєтах є заляканий і це дуже зле відбивається на продукції.

ЯЗВА КОРУПЦІЇ В ПОЛЬЩІ.

ВАРШАВА. — Під повищим заголовком польський часопис „Глос Народу" помістив статтю, в якій між іншим пише так: „Крадуть у Польщі направо і наліво. Де рушиться — злодійства. Дефравдації в інституціях державних і самоврядних, у суспільних організаціях, у приватних підприємствах — є буденними явищами. Поминаємо вже дефравдації, яких допускаються нуждарі, чи кепсько платні люди. Більшість тих, що допускаються надужить, це головним чином люди на поважніших становищах і добре ситуовані. Вистарчить пригадати голосний процес Кшиштофорського, чи широко відомі процеси поморських старостів, яких ланцюх зовсім не переривався. А справа Паралевичевої і Фляшерової! Причин корупції є кілька: обниження морального рівня деяких кол суспільства, низький вимір кари, слабий надзір контрольних властей, а радше факт, що вони дивляться крізь пальці на дрібні надужиття".

БОМБОВИЙ ЗАМАХ НА АНГЛІЙСЬКОГО КОРОЛЯ.

БЕЛЬФАСТ. — У Бельфасті, столиці Ульстеру, себто північної частини Ірляндії, яка не відлучилася від Англії й осталася льояльною для англійської корони, в часі відвідин короля Юрія Шестого і його дружини трісла недалеко них бомба, яка одначе не завдала їм ніякої шкоди. Що бомбу, як також бомби в деяких місцях залізничого шляху, підложили ірляндські терористи, які прямують до приєднання Ульстеру до Ірляндії. Та, не зважаючи на той випадок, населення Ульстеру справило королівській парі дуже щире прийняття.

ВІЙНА НА ДАЛЕКОМУ СХОДІ.

ТІЕНЦІН (Китай). — Японські літаки бомбардували кілька китайських міст в околиці Тієнціну. А кораблі обстрілювали прибережні містечка. Китайська армія, яка під першим наступом японських військ з поспіхом подалася взад, тепер консолідує свої позиції; в кількох місцях вона старалася перейти у протинаступ. Китайці нищать за собою мости та в деяких місцях будують укріплення. В тому помагає їм цивільне населення.

ВІЙНА В ЕСПАНІЇ.

ТЕРУЕЛ (Еспанія). — Революційні війська далі ведуть наступ. Вони захопили околицю біля відтинка Альбарасін, що має 1,000 кільометрів квадратових. Ліві війська втратили 500 убитих людей. Проте в рядах лівих є переконання, що наступ революціонерів довго не потреває, а скоро задомиться з браку резерв. Ліві твердять, що в них більші резерви в людях і воєнному матеріялі.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays. Owned by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

„ЧИСТКА" ПАКИ Й ПАКИ

Коли большевицька диктатура недавно розстрілила своїх чільних ґенералів, могло декому здаватися, що вона докотилася до краю своєї жорстокости. Бо де ще далі могла вона котитися, пустивши кулю в голову тим, що свої груди наставляли на оборону комунізму й що все своє життя працювали для збудування червоної армії? Одначе видно, що уява світу щодо можливости большевицької жорстокости слабша від винахідливости большевицьких головачів, бо ось іще й гроби розстріляних ґенералів не заросли травою, а в царстві большевизму вже починається нова нагінка, сиплються закиди, обвинувачення, доноси, сиплеться все те, що сиплеться в Росії, заки почнуть сипатися голови.

Кричать чільні орґани большевицької преси, себто ці, що є речниками, наче ротом, самого Сталіна, про потребу безпощадної розправи з ворогами й шпигунами, що, мовляв, розсілися по большевицьких ґазетах, журналах і видавництвах. Мовляв, „вороги народу" просякли навіть у цю большевицьку „святую святих", де кується містерія большевицької опінії. Затруїли большевицьке ґазетярство в самому його джерелі. Контрреволюціонери, фашисти, троцькісти й усякі тим подібні вороги комунізму продерлися в большевицьку пресу й там роблять свою руїнницьку, кулаківську, саботажну роботу. Ріжних хитростей уживали вони в цій страшній роботі; не соромилися навіть робити друкарські помилки.

Очевидно, як звичайно, в таких справах попадається й Україні, — її ніяк не можуть у Москві забути: там, мовляв, комунізм зовсім утратив контролю над пресою. Що з того може вийти, навіть говорити не треба...

Страшно репетує кремлінський самодержець. Чути з Кремлю крики: Караул! Давай поліцію! Сюди жандармів! Тащи в шию! Арештуй! Ліквідуй! Під стінку! Прочищай! Рівнобіжно з тим перед тими, що можуть обуритися на цю нову оргію модерного вішателя, хитають, як червоним яблоком перед немовлятем, обіцянками посад: Прибирайте журналістів-зрадників, а на їх місце давайте молодих, а вірних, котрих старі зрадники переслідували, не зважаючи на їх таланти.

Чим воно скінчиться, знаємо наперед. Посиплються журналістичні голови. Голови це тих, що майже двадцять років своїм пером служили дикому кумирові, і тому й не нам за ними жалувати. Світ може хіба сказати: дістається котюзі по заслузі! Як жалувати світові, то хіба за тим, що не прочистять там усіх.

І радуватися може теж світ, що ця чистка преси трапляється якраз у той самий час, як у світі деякі легковірні люди почали вірити в свободу преси, нібито ґарантовану новою советською конституцією. „Чистка" большевицької преси, себто урядові самосуди проти немилих диктаторові ґазетярів, буде найкращою ілюстрацією для большевицької пропаґанди про свободу преси в Росії. Пізнає світ, що московський кат одів нову маску, але натура в нього лишилася та сама.

ЧЕХОСЛОВАЧЧИНА Й МАЛА АНТАНТА

(Надіслана стаття).

Чехословаччина.

Ґеополітичне положення Чехословаччини не належить цілком до щасливих, а щож доперва говорити за її положення, коли зі всіх боків є вона окружена як не явними противниками, то у всякім разі не приятелями. До того устрій майже всіх тих держав є як не явно тотальний, як у Німеччині, то бодай закрито тотальний; — як в Австрії та в Угорщині. — Нарешті Польща числиться буцім-то до демократичних держав, але як та демократія властиво виглядає — це знають наші земляки і в Америці дуже добре.

А тимчасом Чехословаччина, не зважаючи на свій цілком зайвий закон на оборону держави, є всетаки державою демократичною, збудованою на основах „татічка" Масарика, котрі то основи ще закріпив його ученик і вірний співробітник Бенеш. Він і тепер іще, зіставши сам президентом, їздить що пятниці на обід до Масарика, при котрій то нагоді всякі біжучі справи і балі бувають обговорені.

Чехословацькі державні мужі і політики є тої думки, що тоталізм — незалежно від своєї форми і змісту — не лише, що не розвязує всіх труднощів Чехословаччини, але ще й викликує сталий стан занепокоєння та підпольного кипіння, що є незвичайно шкідливе для раціонального розвою держави.

Можна з чехами не симпатувати, закидувати їм надто прикро в очи бюче самолюбство або „маліхерность" — а не всеж таки одного не мож у них заперечити: той народ, чи радше провідники його мають реальний змисл і уміють правити собою. Чи ті прикмети у них виробили Масарик і Бенеш, чи вони оба лише розвинули і — так сказати — скодифікували ті прикмети, що лежать уже в самій суті народу — годі сказати. Тут мабуть одно і друге зійшлося разом, а Масарик і Бенеш знайшли в своїм народі податних і спосібних учеників для засад, ними пропаґованих.

Але якіж прикрости і трудности власне від „своїх любезних земляків" мав до пережування Масарик! Адже була в його життю вже така переломова хвиля, що він збирався з своїм возлюбленим Пепічкам доказати плечі, а самому їхати до Америки, куди його кликали на професора університету!

А Бенеш? Лиш авторитет Масарика і його крепке слово вспіло того спосібного (хоч і дуже крутого) державного діяча посадити на президентський фотель, куди закукурічені аґрарії хотіли впхати якусь свою аґрарну дрібноту!

Корестаючи з демократичних установ цеї держави — хотіли ріжні люди ще й фашистівський переворот уладити — ба і тепле гніздечко для большевизму заложити — однакож здорова на умі більшість уміла і уміє все оборонитися від чудотворців та від героїв пустої фрази та жесту.

На таке чехи і заходолні і зарозумні.

Їх адміністрація політична є дуже добре зорґанізована, а суди незалежні — то і можуть собі чехи всякі вибрики легко зліквідувати передівсім через свободу друкованого слова. Як звісно, в політиці всяка смішність — убиває, а чеська преса уміє вже зручно виловити та замаркувати всяку смішність.

Остаточно тип громадянського життя у чехів є цілком інший, ніж у цілій низці держав центральної Европи. Чехословаччина пригадує взагалі давню Австрію з тим, що досвід, зібраний в Австрії, не пішов у ліс: та нова, з пятьох народів зложена держава не так легко занґажує себе в якусь воєнну авантуру. І тут переважає змисл реалістичний, а коли не зважаючи на це, бачимо у чехів якесь психічне збочення, то воно лиш одно: їх глупий і безкритичний русофілізм, котрий їх пхає до такого нечуваного грубого поступовання, на яке вони собі позволяють супроти закарпатської України, котра була, є і на все таки Україною лишиться.

Тут уже такий кілок вгачений у чеську мозківницю, що навіть і величезні два Масарикові томи „Европа а Руско" не годні і досі того кілка вибити з неї. А зрештою маса москвофільсько - комунофільської бібули засипала з вершком і ті дві великі Масарикові збірки і його славні парляментарні послання в справі соціялізації та його промови до робітників. Останні морди Сталіна, виконані на власних товаришах, поставили справді чеських комунофілів „в тупик" (отуманили їх), але не надовго: большевикам на пропаґанду нікили не бракує гроша.

Румунія.

Як звісно, большевики старалися створити з Чехословаччини попросту свою станицю під боком самісінької Німеччини. Біда лише з тими 300 кільометрами, що ділять Совети від закарпатської України. — Тих 300 кільометрів є в посіданні Румунії, а її недавній іще міністер справ заграничний, Тотоеску, полишав їх з великою охотою до розпорядимости большевикам. В Румунії і досі панує переконання, що Тотоеску був і є добре оплачуваним агентом Советів. І це дуже правдоподібне, бо де як де, але передівсім у Румунії панує засада: „Як сен да — то сен зробі".

Румунія і досі ще формально належить до Малої Антанти, змонтованої колись дуже штудерно Бенешем. Діялося це головно з уваги на Мадярщину, котру Мала Антанта, то є Чехословаччина, Юґославія та Румунія, таки добре обкроїли.

Франція постаралась і Чехословаччину та дві інші держави Малої Антанти поставити на свої услуги. Але правду сказати: щож Юґославію або Румунію може обходити це, що Франція має боя перед Німеччиною? Чехію — так, але ті дві інші держави? Ті дві інші держави дуже інтересуються тим, щоби большевизм не поширився серед їх людности, а Юґославія досі навіть дипломатичних зносин із Советами не навязала.

Польща.

А вже найбільше є загрожена большевиками Польща, котра ще й інший інтерес має в ослабленню Советів. Адже це не є ніякою тайною, що маршал Пілсудський полишив у своїм політичнім заповіті відірвання Великої України від Московщини. Він уже і сам у 1920 р. старався в союзі з Петлюрою це виконати, але, правду сказати, селянин у Великій Україні дав себе большевикам піддурити і не підпер Петлюри масовим ставанням під жовто-сині прапори, хоч при допомозі загального повстання селян проти большевиків можна було їх уже тоді цілком з Великої України викинути. Колиж у травні 1926 р. Пілсудський зробив у Польщі переворот і взяв управу державою в свої руки, большевики відразу перепудились, бо сподівалися, що Пілсудський знову при допомозі Петлюри посуне чи то на Київ, чи може сим разом уже на Одесу. А тепер і Петлюра та його штаб і уряд знайшли би були вже загальний послух між великою українським селянством, що вже добре натерпілось у большевицькому ярмі.

Большевики тому й не надумувалися довше: десять днів по перемозі Пілсудського у Варшаві ляг Петлюра від кулі на паризькій вулиці.

Одначе заповіт Пілсудського таки виконується, згладно, приготування до того йдуть наперед. Рішальні чинники в Польщі бачать те, що і Пілсудський бачив: що російська держава, яка числить 70 міліонів і лежить при самій границі Польщі, буде все загрозою для неї. А доки там большевики панують, котрі цілком явно змагають до панування над цілим світом, — небезпека для Польщі є ще більша, і тому просто пекучим інтересом її є готовитися до того розвалу Советів, котрий вони вже самі на собі виконують і дальше та ще скоршим темпом виконувати будуть.

Одначе готовитись до війни — означає, що треба і за союзниками оглянутись.

Тим першим і природним союзником є передівсім Румунія. Події останніх тижнів виразно це стверджують. Президент Польщі, Мосціцький, їздив до Букарешту, а вже не цілих два тижні пізніше віддав йому візиту у Варшаві румунський король Карло. Сказані при тих нагодах промови були дуже проречисті.

Польща і Румунія заключили з собою військовий союз, а вже три дні по повороті Карла до Румунії поїхав тамтуди начальник польського ґенерального штабу.

Факт військового союзу між Румунією і Польщею є просто розбиттям Малої Антанти. Лишається отже чехам лише Юґославія, але вона власне є тепер дуже основно пропаґована і німцями й італійцями. Тим останнім дуже залежить на тім, щоб мати вільні плечі, чи там італійський бік Адрії, з уваги на сильне закаламучення води в Середземнім морю...

Ба, і мадярів стараються мати німці на своїм боці. Це вже нова загроза для Чехословаччини, а безпосередньо для закарпатської України.

Фактом є, що під цю пору заграничне положення чехів тяжке. Мала Антанта їм на поміч не поспішить і ще в найліпшім випадку Юґославія державаб у шаху Мадярщину, побоюючися за свою пайку з мирового договору.

А може Чехословаччина як вірна союзниця Советів наступилаб ззаду на Польщу? І то, маючи за плечима Німеччину, а на полудні Австрію та Мадярщину?

У всякому разі ціла чехословацька комбінація з Малою Антантою пішла „фють!"

Юрій Г.

Берта Ваґнер (Ява).

ЛИСТ ІЗ СІЯМУ

Ніде у тропіках не зустрічаєте модерних будівель, старих закамарків, джунглевих глуш, рижових ланів і лісів, словом — культури й некультурности так близько обік себе, як у Сіямі. І мабуть ніяк місто не є своїм простором таке велике, а своїм життям таке ріжноманітне, як Банґкок. Оце ось у хвилю, коли я в тім місті опинилась уперше, серпневе сонце стояло над містом у небосяжній висоті і повне жагучого палу, вулиці були повні горячкової метушні, як у пору, в якій урядові години в бюрах кінчаються, а безчисленні авта збивали раз-у-раз неймовірні скількости куряви на неасфальтованих вулицях. Але згодом горячка робучого дня почала втихомирюватися, сонце заясніло між деревами ніби на прощання сяєвами золотими і спокійними, а небеса вилискували найчудовішими, ще ніяким малярем не схопленими красками.

Банґкок!

Окружений і прорізаний численними водами, він називається теж містом вод і пригадує з цього погляду Венецію. Бо кожною і найвужчою вулицею тут пливе менш або більш широкий канал, як один з найнеобхідніших засобів життя сіямців. Без тієї канальної води сіямець не міг би жити, і він не питає притім, чи вона чиста, брудно-брунява чи болотнисто-чорна; він купається в ній, переполікує тут свій риж, свою посуду і своє одіння і кидає тудиж і всі відпадки, щоб у найближчій хвилині змивати собі тоюж водою голову.

А в старих торговельних дільницях міста ті канали є ще й замешкані. Вони ось повні човнів, уміщених тут один біля одного, всуміш малі й великі, і вкриті пальмовими листами для захисту проти дощу й сонця. Цілі родини мешкають отак у тих корабельних хатах, де всього є один-одинокий простір, що в день служить за місце продажу й ладунку, за кухню й за мешкання, а в ночі за спальню. Цеж тут здебільша бідні рибалки і дрібні покупці, що довозять з фарм овочі і городовину. Кожен з них держить свою хату чистенько, але поза нею все тоне в бруді. І так, як тут люди мешкають на човнах, так подібно живуть китайці в їх дільницях. Ряд нехарних домів тягнеться там вулицями на просторі і кількох кільометрів, і це малі крамниці й робітні, де виго-

Е. Моріяк.

ПРИЯТЕЛІ З МОЛОДОСТИ

Тому кілька літ у нормандському селі Курлік, що розложилося на горбі, знайшли якийсь специяльний будівельний камінь. Зараз отворили каменолом. Прийшли робітники з Еспанії лупати каміння. Поставили собі хатинки вздовж при ярі на нездоровому місці. Тому то багато з них розхорілися та померли. Сільський цвинтар подобав передше на запущений сад, а тепер нараз ожився. Передтим проходили літа й ніхто не вмер у цьому веселому селі. А тепер що якийсь час виносили на цвинтар якогось робітника. І скоро цвинтар був повнісінький. Мусіли утворити новий цвинтар. Вибрали гарне місце, обгородили камінням. Із того цвинтаря був гарний вид на околицю. Та наче якимсь чудом, коли новий цвинтар був готовий, ніхто більше не вмирав.

Еспанські робітники перенесли свої хатки на здорове місце.

Тому, що цвинтар не мав іще мешканців, не мав теж імени. Згідно зо старим звичаєм, перший, якого на цьому цвинтарі похоронять, стає покровителем цвинтаря та дістає безплатно вічний гріб.

Все село й околиця завдавали собі питання, чи новий цвинтар назвуть цвинтарем святої Реґіни, чи святого Лаврентія. Бо саме тоді двоє стареньких були на смертній постелі: Реґіна Ґаш і Лаврентій Порне.

Вони поклалися до ліжка майже рівночасно під однаковим жахом смерти. Дуже любе життя в цих здорових і гарних околицях, де так гарно жити. Реґіна й Лаврентій були дуже балакучі, доки були здорові, лежали тепер без словечка та дозволяли робити з собою все, що хто хотів. Кожне з них тішилося тим, що й ще другий хорий, бо дуже ненавиділися.

— Не зроблю чейже тому старому сотворінню приємности, щоб умерти скорше від нього — мимрів старий Лаврентій.

— Я від доброго Бога жду лиш одної ласки — говорила баба Реґіна — щоб пережити цю стару гадюку.

Колись, у своїм часі, вони мали побратися. Навіть говорили, що Лаврентій божеволів за нею. Тимчасом Реґіна, яка любила гроші над усе, сказала собі, що Лаврентій для неї забідний і вийшла за іншого. Гордий Лаврентій образився та страшно зненавидів Реґіну. Постановив пімститися і між ними почалася боротьба, що тревала пятьдесять літ. Бували всякі підюджування, всякі видумки та тяганина по судах. Одно одному робило пакости на всякий можливий спосіб. Лаврентій підмовляв діти, щоби крали Реґіні овочі й виноград. Відчиняв їй нічю курники, посилав людей по позичку, щоби лише приловити її на лихварстві. А Реґіна й собі поширювала ріжні наклепи проти того влізливця, не допустила до того, щоби став громадським радним, а раз йому навіть наслала жандармів, які геть усе перетрясли йому в хаті. Тому то тепер обоє дуже бажали пережити одно одного. Та як виринула справа цвинтаря, все змінилося нараз.

— Добре булоб дати цвинтареві своє імя — подумав Лаврентій.

— Колиб я перша померла, дісталаб безплатний гріб — подумала стара Реґіна.

— І ще це старе ледащо використає нагоду — думали однаково одно про одного.

Вони не бажали ще вмерти, та так боялися, щоби противник не переміг, що вже не боялися смерти. Вже їм так надоскулювало це, що постійно підупадали на силах, що тяжко віддихали й не мали апетиту. Думали одно про одного. Мали того самого лікаря, який приїздив автом з сусіднього містечка та часто їх відвідував. Від нього не вимагали розради та помочі, лише кожне нетерпеливо допитувалося:

— А що там, у тамтого хорого?

Лекше їм було, коли довідалися, що нема небезпеки. І найліпший приятель не зрадів би так тим.

Аж нараз Лаврентієві погіршало. Не їв, маячив. Село цю вістку принесло Бабі Реґіні. Вона розсердилася та стала виговорювати образливі нормандські слова, що є невичерпні.

— До смерти буде мучити мене ця худобина! — крикнула вона.

А як прийшов лікар, йому також не затаїла, що думала. Всі лікарі осли, які лише те знають, як післати людину на той світ. Ба, приходили їй до голови ріжні дурниці, які моглаб зробити, щоби зараз умерти. Щоправда, неприємно вмирати, одначе хотілаб перегнати цього огидливого Лаврентія... та дістати безплатний гріб... А смерть не приходила. Щоправда, зо злости та болю дістала таку горячку, що висіла, як то кажуть, на волоску. На другий день ледви могла отворити очі та спитатися:

— А я, там із ним?

— Покращало йому.

І справді, Лаврентієві через ніч покращало. Навіть зїв тарілку юшки. Реґіна раділа, що зате їй гірше. Та через ніч і їй покращало.

У тій суперечці та суперничанні, хто перший умре, брало участь усе село. Додавали їм заохоти та повідомляли про все, що діялося в другій хаті. Ніколи смерть не була приманливіша й така нестрашна.

Прийшло так іще три тижні. Старі були вже такі виснажені, що напевно вже не жилиб, колиб їх не піддержувала на силах їх боротьба. Останнього четверга приїхав лікар, щоб оглянути їх. Похитав головою.

— Якжеж, пане докторе? — спитали його жінки, як сідав у своє авто, щоби відїхати.

— Вже недовго. Зовсім легко може притрапитися, що помруть того самого дня.

Жінки гляділи за автом, що помчалося.

— Ще чого та цвинтар буде зватися імнем святого Лаврентія та святої Реґіни.

— А чому не святої Реґіни та святого Лаврентія?

— Та від імени того, хто перший помре.

У тій хвилині почувся сиґнал автомобільної трубки. На першому скруті лікар нагло скрутив, щоби на щось не наїхати. Почувся крик, по тім зчинився галас і метушня на тому місці. На землі лежав переїханий чоловік. То був якийсь робітник еспанець. Він перший відійшов на новий цвинтар. Від нього цвинтар дістав імя святого Міґуеля. Реґіна та Лаврентій пішли зараз за ним, бо як почули цю вістку, померли від якоїсь дивної мішанини лютих почувань: від радости та злоби.

товлюється, продається і латається все, причім люди тут душаться в такій тісноті, як оседедці в бочці. Китайці — як відомо, один з найбільш невибагливих народів — живуть дуже примітивно; від вулиці в них склепик або робітня, а позаду один-одинокий простір, який мусить служити до всього. Колиж одначе як спальня він усетаки не зможе помістити всіх, то тоді в робітні розвішується на чотирох цвяхах брудну сіть проти москітів, тонкаж японська або пальмова мата мусить стати за ліжко. А кожний відпадок китаєць кидає без надуми на вулицю, таки перед поріг своєї хати, через що воно й не диво, що саме в китайській дільниці так часто прокидаються всякого роду пошести.

Отак лиш не багато вулиць тут — як ось головна вулиця („Ню Род"), що веде попри королівську палату, та широка алея на дорозі до Напрестольної Галі — є асфальтованих. А всі інші стають — особливож підчас дощу — просто непрохідні. І ніде тут нема порядного хідника, скрізь шматки паперу і відпадки, а поза містом дороги не кращі, лиш іще гірші, бо по обох боках такого шляху росте висока трава, в якій підплигують здорові жаби, метушаться всякого роду кузьки, а часто й гороїжаться з лютим сиком гадюки.

Затеж оживляються вулиці міста вечорами, коли всяк уже свобідний від праці, і кожен намагається повечеряти поза домом. Адже на розі кожної вулиці, на її початку і на кінці ви побачите мандрівний готель і маленькі прилюдні гостинниці, влаштовані китайцями, невтомленими бизнесменами. А в китайській дільниці зустрічаєте теж великі, чисто держані готелі, де китайці їдять свій риж та інші лакоминки при допомозі тоненьких паличок, а юшку з ластовинних гнізд малими порцеляновими ложечками. Але є тут і менші готелі, де двері отворені на розотіж, і які так і вилискують лямпами та сяєвами світляних реклям. Вулицямиж гуляють сотками китайці, і без обуви, або тільки в деревляних капцях, бо для них день зачинається щойно увечері. Багато з них простує до ясно освічених кінових театрів. Але й сіямці беруть залюбки участь у тих вечірніх проходах і радо вечеряють у китайських ресторанах.

Незабутній є мені теж вид у ночі на велику ріку Менам Хао, з численними моторовими лодками, з човнами, навантаженими рижом, й з чудовою святинею як тлом усього. Поправді — Банґкок при світлі місяця, між рижовими ланами й джунґлями, це своєрідне пережиття, що на довго лишається у памяті мандрівника.

Але зовсім інакше являється він вам удень. Досвіта ось метушаться понад ріками з криком стада соколів, а жерці буддистів, зодіті в жовті шати та з горщиком при боці, обходять доми добродійних людей з проханням милостині. Терпеливо ждуть вони, поки їм не винесуть звичайної пайки рижу, і тихо відходять. А цікаво воно притім, що в Сіямі молоді юнаки мусять принайменше три місяці жити як монахи; колиж мають уперше ввійти у святиню, то цей акт попереджують урочисті церемонії. Щождо монахів, то вони зобовязані жити все життя в чистоті, не приймати після заходу сонця ніякого корму, вистерігатися всяких розривок та заборонених дарунків, особливож не вільно їм приймати від нікого крісла, ліжка, золота і срібла.

Отак наскакують тут на себе незлічимі протилежности, і зустрічаються так ріжні культури, словом — дається віднути зовсім інший світ, ніж той, що то до нього я привикла на Яві. Там, де порядкуюча, добродійна рука Голяндії створила середовища модерного життя, і де европейці таксамо, як і маляйці, ставувши рамя в рамя до спільної праці, намагаються з усіх сил служити великому ділу кольонізації.

З німецької мови переклав

Д-р Остап Грицай.

Микола Горішний.

НАУКА

Сиджу я днесь, милий брате,
В гарній тиші коло хати
Й задумався я про те,
Як наука світ змінила,
Доказала чуда-дива,
Де лиш кроком хто піде.

Якби дід твій встав з могили
І розказав, як то жили,
Наші предки в давнину,
То цікаві чув би речі;
Певно би ще заперечив
Вістку дивну неодну.

Предки способів не знали:
Хоч доволі ґрунту мали,
Простий спосіб життя був.
Нарід темний без науки
Зносив лихо до розпуки,
Про культуру він не чув.

Коли ниву йшов орати,
Мусів воли запрягати
В деревляний плуг-тупак.
Хіба вже і не казати,
Який врожай він міг мати:
Про це скаже днесь й дітвак.

Наші предки десь зпід Турки,
Як не стало мандибурки
Й паляниці з отрубів,
Вибиралися волами
І цілими місяцями
Не верталися домів.

А як уже повернулись,
То їх радісно стрінули;
Кожний в селі на них ждав.
Гірка була мамалиґа,
Ой, як кожний слину ликав,
Лиш не кожний її мав.

Як не зродить десьтам нині,
Залізниця в одній днині
Все достарчить, лиш питлюй;
А як досить є дукатів,
То не мусиш питлювати,
Лиш готове бери й жуй.

Нині плужок машиновий,
Культиватор спружиновий,
Молотілка, борона,
Все те маєш, хліборобе,
До ужитку й до вподоби,
Що наука подала.

Що наука світ змінила,
Яка її дивна сила,
Бачим те все на очах:
Як людина понад хмари
На літаку без обави
Летить собі наче птах.

А що скажеш про потвори,
Що їх безліч є на морі,
Ці велитні кораблі,
Мов містечка ті великі
Й торпедовці сталлю биті
Пливуть скоро по воді.

Там, де постать чоловіка
Ще не була зпервовіка,
Де вічню зима й леди,
Ледоломи там вже нині
Продістались — а учені
Роблять цінні досліди.

Наука вже меж не має:
Людина днесь розмовляє
Понад моря, звук летить,
Із Ню Йорку лікар нині
Пацієнта у Берліні
Хворість точно устійнить.

Глянь: по містах хмародери
Потяги, авта, ровери,
Автомати сталеві,
Фортепяни, грамофони
І дротяні телефони,
Дивні кіна звукові.

Деж я всилі, мій ти брате,
Про всі дива описати,
Про всі річи-чудеса!
Чи думаєш, що ці дива
Вже наука завершила,
Що на місці стала вся?

Подивися, як в народів
Жене рекорд над рекорди,
Все щось нове йде до нас.
Чиж не дивом це назвати,
Що змагаються дістати
На планету аж, на Марс?

Коли над тим подумати,
Нинішній світ порівняти
З часом хочби сто літ взад,
То мож сміло запевнити:
Так, як колись, нині жити
Не дасться вже, хочби рад.

Ще наш дідо так капарив:
Мав корови, волів пару,
В нього були ще лани.
А ми нині, його внуки,
Що ми варта без науки?
Чим без неї булиб ми?

Тому, брате, до науки,
Часопис і книжку в руки,
Дітей учи в добирй час.
Щойно тоді мож числити,
Що наш нарід буде жити
І що щастя буде в нас!

Гарний голос.

Жінка (до чоловіка): — Чому ти все виходиш на бальокн, як я співаю? Чи нерадо слухаєш мого співу?

Чоловік: — Але ніколи в світі, моя дорогенька! Я попросту не хочу, щоби наші сусіди думали, що я бю тебе!

РОЗДІЛЕННЯ ОПАДІВ НА ЗЕМЛІ.

Від опадів залежить життя на землі ростин і звірят до риб включно. Брак опадів спричиняє посуху і остаточно замінює великі простори в пустині. Скількість опадів обчислюємо в центиметрах. Проф. Майнардус обчислив, що на всій землі паде на рік пересічно 100 цм. опадів. Але розділені ті опади зовсім нерівномірно. На моря — там, де того властиво не треба, паде 133 цм., на суші 67. На північній півкулі паде 63, на південній 76 цм. Найбільше опадів випадає на підрівникову смугу, бо аж 186 цм. (аж по 10° ширини). Між 10—20° спадає скількість опадів до 80—90°. В полярних околицях опадів мало, ледви 20 цм. В кожній смузі помітні великі ріжниці, залежні від розділення суші й моря, поземої будови суші, від воздушних та морських течій. Субтропічні смуги багатші в опади на східних, помірковані на західних берегах континентів.

Очевидно, що скільки опадів спадає, стількиж і випаровує. Отже 100 цм. опадів це 511,111 куб. кільометрів води. Із континентів випаровує всього 42 цм., решта води сплиає. Із моря випаровує річно сім разів більше як з континентів.

Між челядниками.

— Знаєш, мій майстер то хитрий чоловік!

— Чому?

— Бо відтоді, як жінка розбила йому голову черевиком, прибиває їй лише ґумові обцаси!

Зрадилася.

Наречена: — Петре, я не вірю, щоб це був перший твій цілунок! Пізнати в ньому досвід і вправу...

Наречений: — Так, а звідки ти це знаєш?!

Відмовила, чи ні?

— Знаєш, панна Славка дала Карабанчикові гарбуза.

— Ну, так виразно того не сказала, а натякнула лише словами: „Я воліла би повіситися, ніж вийти за вас!"

У суді.

— Отже хто почав бійку?

— Позовник, пане суддя.

— А чи напевно?

— Так, пане суддя. Він сказав, що я маю вважати себе за такого, якого бють у лице, а я зараз зареаґував і віддав йому.

Забава.

Маленький Степанко бавиться із трилітньою сестричкою.

Мати: — Ти чого так плачеш, Оленко?

Степанко: — Ми бавилося в індіян. Як я вдарю її палицею по голові то вона плаче.

Добрий тон.

— Прошу пані, там перед дверми чекає прошак.

— Дай йому хліба з маслом.

— Каже, що йому також жилося колись добре.

— То дай йому і серветку.

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

НЕЗРОЗУМІЛЕ „СПОРТСМЕНСТВО".

„Союз Допомоги Дітям" надав Сальваторові Венто, синові бідного торговця рибою на Іст Сайді Ню Йорку, медалю спортсменства.

Слово „спортсменство" походить від слова „спортсмен", а це — від слова „спорт". „Спорт", каже „Словник чужомовних слів, виразів і приповідок, що вживаються в українській мові", зладжений О. Скалозубом, це „ріжні фізичні вправи, що поруч з приємністю гартують і зміцнюють тіло", а „спортсмен" — той, хто бере участь у спортових вправах або змаганнях". Слова „спортсменство" цей словар не подає, як не подає його теж „Словар чужих слів", зладжений д-ром Кузелею і Чайківським, але з поданих пояснень первісних слів ми моглиб догадатися, що під спортсменством треба розуміти звичай займатися спортами.

Тимчасом з донесення про надання Сальваторові Венто нагороди за спортсменство виходить зовсім ясно, що йому надано нагороду не за те, що він займався спортами. Хоч він бавиться добре в „бейзбол", то йому самі діти-грачі три рази признали „спортсменство" за те, що він підчас гри ніколи не сварився з роземним суддею („ампайер"). Не сваритися з суддею при спорті це зовсім що інше, ніж займатися фізичними вправами, як подають українські словники чужих слів. Не сваритися з суддею це не фізична вправа, а признака характеру, вдачі. Це навіть не фізична прикмета, а розумова, чи душевна. Отже „Союз Допомоги Дітям" і діти-грачі добачують спортсменство в чімсь зовсім іншому, як добачують наші словники.

ЩЕ ОДИН СПОРТ.

Серед іміґрантів принялося ще одно поняття про „спорт" і „спортсмена". Кажуть про чоловіка, що вбирається франтом, що це спортсмен або коротко — спорт.

Це поняття слова „спорт" звязане з американським „сленґом" (непринятою в літературі мовою), в котрім спортом називається людину, що займається спортом передівсім для зиску, а також людину, що вбирається в дешевий, а виставний спосіб.

Чи не це було перше значіння цього слова, котре перебрали з американської мови іміґранти? Скорше, заки перебрали слово „спорт" у значінні ігор і забав. Адже перебирають іміґранти часто наперед найменше похвальні звичаї й обичаї.

ПРАВДИВИЙ СПОРТСМЕН.

У звичайній літературній мові Америки й Англії під „спортсменом" розуміють не тільки людину, що займається спортом, себто грами й забавами, але передівсім людину, що займається спортами в чесний, справедливий спосіб.

До таких правил чесного, справедливого розуміння спортів треба зачислити правило, що обі сторони повинні бути менше-більше рівні в даному спорті. Не є по спортсменськи для батька, що має 30 літ і важить 200 фунтів, боротися з сином, що має 6 літ і важить 80 фунтів. Такому чоловікові, що все шукає слабших для боротьби, англійці кажуть: „Чому не знайдеш собі когось свого росту?"

Іншим правилом справедливої гри є: правила повинні бути встановлені перед починанням гри. Це діти починають грати, не встановивши правил, і грають за одними правилами, поки їм вигідно, а потім хочуть їх серед гри змінити, як їм невигідно.

Ще іншим правилом гри є: як вибереш роземного суддю, то держися його рішення. Як програєш, не плач, що суддя, несправедливий.

СПОРТСМЕНИ В ПОЛІТИЦІ.

Звісно, що люди, які займалися спортами і привчилися притому придержуватися засад гри, будуть і в інших, неспортових, справах поводитись інакше, ніж люди, які спортом не займалися.

Тому й кажуть люди, що політика в народів, у кротрих займаються спортами, ведеться інакше, ніж у народів, котрі спортами не займаються.

Звідти й пішло широке поняття спортсмена як чоловіка, що й у неспортових змаганнях придержується засад справедливости, а принаймні певних засад „гри".

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ.

БЕЙОН, Н. ДЖ.

Зо Свята Матери для матерей Біласа і Данилишина.

Дня 16. травня ц. р. відбулося в Бейон, Н. Дж., Свято Матери, влаштоване заходами місцевого відділу Союзу Українок Америки. З доходу, що прийшов з того свята, комітет рішив призначити $10 для матерей українських героїв Біласа і Данилишина. Гроші переслано через Обєднання.

А. Л.

ЖЕРТВИ НА ВИЗВОЛЬНУ БОРОТЬБУ З НАГОДИ 7-ГО ЗІЗДУ ОДВУ В НЮ ГЕЙВЕН, КОНН.

Дітройт, Міш.: від. ОДВУ ч. 24 $65.20.

Бабилон, Н. Й.: від. ОДВУ ч. 39 $10.

Ст. Пол, Мінн.: від. 12 Союзу Українок $5.

Мінneаполіс, Мінн.: відділ ОДВУ ч. 32 $15.

Валінґфорд, Конн.: Т-во „Запорозька Січ", від. 54 У. Н. С. $10.

Аллентавн, Па.: від. ОДВУ ч. 23 $10, від. МУН, ч. 72 $10, Драматичний Співацький Гурток $10, від. УЧХ ОДВУ, ч. 56 $10, Українсько - Американський Клюб $10.

Бостон, Масс.: Тов. „Запорозька Січ" $5, п. Ілля Чопик $2, п. Данило Бортник $5.

Джерзі Сіті, Н. Дж.: відділ ОДВУ ч. 75 $5, від. УЧХ ОДВУ ч. 28 $10, від. 217 УНС $10, п. Михайло Матяк $1, д-р Лука Мишуга $5.

Честер, Па.: від. УЧХ ОДВУ ч. 80 $5, Український Народній Дім $10, Союз Українок $10.

Вілінґ, В. Ва.: від. ОДВУ ч. 33 $5.

Вілмінґтон, Дел.: від. ОДВУ ч. 35 $20.

Ембрідж, Па.: від. ОДВУ ч. 36 $5, п. Дмитро Скрабут $1, п. Михайло Скрабут $1.

Тонтон, Масс.: від. ч. 40 $25, п. Микола Семеґен $5, пані Анна Оліяр $2, п. Харітон Салата $25, Лемківський Комітет $10.

Менчестер, Н. Г.: від. ОДВУ ч. 42 $10, Український Горожанський Клюб $5, Молодечий Клюб $2.

ЧИ ЗВІРЯТА МАЮТЬ ПОЧУТТЯ ВЛАСНОСТИ?

Почуття власности, яке часом стрічаємо у звірят, дуже примітивне, тому тяжко його навіть порівнювати з подібними почуттями людини. Одначе джерело змислу власности і в людини і в звірят буває те саме. Є боротьба за існування та бажання забезпечити собі раз здобуте добро, не дати відібрати собі його.

Люди для підтримки стоїх прав власности витворили закони, етичні поняття і т. п. Отже поняття власности у людини більш ідеальне й цивілізоване. коли тимчасом у звірят воно проявляється у брутальних первісних формах. Взагалі звірята мають почуття власности для леговища, добичі, терену, на якому ловлять добичу. Поняття власности переходить теж і на інші предмети у домашніх звірят і на звірят, що живуть у неволі. Нпр. пси знають дуже добре свою миску або свій ремінь чи намордник, а навіть річи свого пана, тому так знаменито надаються для стороження. Звірята, що живуть у неволі, мають також вироблене почуття власности.

Дарвін подає нпр. такий опис звичаїв малпи, що жила в звіринці: „Одна малпа, що мала попсовані зуби, товкла горіхи каменем. Доглядач казав, що малпа ховає цей камінь у солому та не дозволяла рушити іншій малпі. Маємо тут виразне почуття власности”.

Цікаві досвіди з малпами поробив учений Роберт Джеркс. Досвіди робив із шимпансами та переконався, що малпи можуть розпізнавати вартість грошей. А саме в кожній клітці помістили автомат, які бувають на залізничих стаціях. В автоматі були ріжні предмети, та коли малпа якийсь предмет хотіла дістати, мусіла вкинути в автомат кружок (наче ґріш) відповідного кольору. Малпи за короткий час навчилися розріжняти вартість кружків і ніколи не помилялися в доборі кольорів. Щоби дістати кружок малпа мусіла все виконати якусь працю, нпр. перенести або піднести якийсь тягар. Самиці показалися дуже марнотратними. Зароблені „гроші” шимпансихи відразу видавали, купували собі в автоматах ріжні річи. Цікаве, що коли на ніч замикали автомати, шимпанси всі свої ощадности, яких не вспіли видати, віддавали до рук сторожа, якому довіряли зовсім, зате, до своїх співмешканців не мали зовсім довіря.

Найчастіше стрічаємо у звірят почуття власности гнізда. Можна сміло сказати, що лише ті роди звізят, які не мають постійних леговищ, не мають того змислу. Нпр. птахи зводять справжні бої за свої гнізда, коли їх займе якийсь зайда-влізливець. Не йде тут часто навіть про саме гнівдо, як радше про місце, яке може бути більше сонячне або менше виставлене на небезпеку, чи теж ліпше скрите. Між шпаками, горобцями та ластівками часто можемо бачити такі бої. Та цікаве, що звірята одного роду ніколи не виступають проти себе. Ластівка, яка здобуває гніздо горобця, не займе ніколи гнізда іншої ластівки. Таксамо лис, який проганяє борсука з нори, шанує леговища інших своїх побратимів.

Ще виразніше виступає у звірят почуття власности поживи. Навіть привязаний до свого пана пес гарчить на нього, коли цей хоче відібрати йому миску зо стравою чи кістку, яку пес обгризає. Як уже сказано, деякі звірята мають території, на яких виключно живуть і полюють. Здавалось би, що лише люди мають привілей власности землі, а тимчасом і звірята завойовують смуги землі та вважають їх своєю виключною власністю. Такий власник пильно слідкує, щоби не закрався якийсь влізливець. Горе сміливцеві, що не шанує тих неписаних законів. влізливця та зводить із влізливця т азводить із ним завзятий бій. Цей закон обовязує навіть дітей, коли вони підростуть, мусять покидати батьків, щоб шукати собі нової смуги. До звірят, про яких знаємо напевно, що строго пильнують своєї території, належать хижі птахи, куропатви, зяблики, а зпоміж ссавців; рисі, дикі австралійські пси, звані „дінґо” й інші.

Подібне почуття власности території мали, сьогодні вже вигублені здичілі пси в Царгороді (бувшій столиці Туреччини). Відомий французький письменник Кльод Фарер так пише про тих псів у книжці „Дивна пригода Ахмета Паші Джемаль Едіна”:

„Турецькі пси скитальці не живуть — як гадаєте — наче анархістичні пси без традиції, обичаїв, законів і прав. Навпаки, їх република це держава дуже добре зорганізована. Я подивляв колись дивну їх цивілізацію у самому Царгороді, тоді, як це місто мало ще свою „суспільність” вільних псів. Царгород, столиця майже така велика, як Париж, ділиться на кільканацять дільниць. Відповідно до того царгородські пси ділилися на кільканацять ватаг, із яких кожна жила в одній власній дільниці. Не покидала її ніколи та дуже пильнувала, щоб ніякий пес із іншої дільниці не зважився зайти до неї”.

Малпи зводять між собою завзяті бої за овочеві дерева, які вважають своєю власністю. Здавалось би незрозуміле для нас, що домашня худоба кидається все на нову штуку худоби, яку ввести до стада. Щойно за кілька днів, коли пришелець пересякне запахом стада, не нападають на нього. Можемо здогадуватися, що це останки змислу власности, який домашня худоба дістала в спадщині по своїх предках.

Зміняються права, звичаї та форми власности, одначе суть її, як бачимо, все та сама і в цивілізованої людини і в дикого звіра. Власність є для людини і для звіра питанням істнування, життя, а тимсамим і збереження свого роду.

Вершок ненависти.

— Коли ті Кульбачники так ненавидяться, то чому не розведуться?

— Бо, бачиш, у них ненависть дійшла до того ступня, що вони взаємно так ненавидяться, що одно одному не хоче справити такої приємности!

Батько до сина лікаря:

— Послухай мене й отвори собі дентистичний кабінет!

Син: Алеж я виспеціялізувався в очних недугах.

Батько: Алеж ти дурний! Адже чоловік має лиш двоє очей, а зубів аж 321.

ТАРЗАН І БОГИНЯ МАЇВ.

(76)

В другій кімнаті баламкалися на шнурах кілька людських кістяків. Вони належали до тих сміливців, що хотіли провірити таємницю „затраченої столиці”. Після хвилини триюмфального погляду Залія сказала: „Ось вони, ті відважні, або необережні, що хотіли підглядати життя мого царства. Ні один з них не вийшов звідси цілий”.

„Чому ти не прикажеш вбити мене? Чому не позволиш мені повиснути на шнурі, як отсі?” — майже благально питався Дарно. Та скоро він переконався, що просити щонебудь у цеї закаменілої душі — марна річ. Вона засміялась і відповіла: „Прийде час, прийде час. І ти повиснеш поруч них, та покищо ти ще жий: з тебе можна видобути ще багато терпінь”.

Після тих її слів на Дарнота найшло якесь невимовне обридження до її особи. Його серце наповнилося страшною люттю до неї. Стративши над собою контролю, він вихопив ножа, що був причеплений при її боці, і розмахнувся, щоб її пробити. Та він не бачив, що недалеко неї стояв її вірний слуга, що пильно слідкував за кожним рухом Дарнота.

Цей слуга блискавкою скочив до Дарнота і загородив йому дорогу. Та видно було, що ця жорстока дівчина, хоч інших висилала з легким серцем на муки і шибеницю, сама таки добре боялася смерти. Вона вся тремтіла. Зпоза плечей свого слуги вона просичала: „Чекай, за це ти заплатиш тяжко, дуже тяжко”. Дарнотові похололо серце.

Як ми пом.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА”.